

ПЕРСПЕКТИВИ УДОСКОНАЛЕННЯ САНКЦІЙ ЗА КРИМІНАЛЬНІ ТА ІНШІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ЗГІДНО РІШЕНЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ

Юлія Сергіївна ЧУБ,

*студентка Відокремленого підрозділу
«Фаховий коледж Харківського університету»*

Науковий керівник: *к. ю. н. Крайник Г. С.*

Поняття «кримінальне правопорушення» є дуже важливим як для науки кримінального права, так і для слідчої та судової практики. Воно є фундаментальним для кримінального права, оскільки є початком цієї галузі. Це поняття лежить в основі багатьох норм Загальної й усіх норм Особливої частин Кримінального кодексу України. Так, у ч. 1 ст. 11 Кримінального кодексу України чітко визначено, що кримінальним правопорушенням є передбачене цим Кодексом суспільно небезпечне винне діяння (дія або бездіяльність), вчинене суб'єктом кримінального правопорушення [1]. Таким чином, тільки активна поведінка (дія) чи пасивна поведінка (бездіяльність), як прояв поведінки людини, може бути віднесена до кримінального правопорушення.

У правозастосуванні особлива увага приділяється відмежуванню кримінального правопорушення від інших правопорушень та від малозначних діянь. Щоб безпомилково відмежовувати такі поняття, потрібно знати усі ознаки кримінального правопорушення, звертаючи увагу насамперед на ті, які відрізняють його від інших правопорушень. Головними критеріями в цьому випадку є суспільна небезпечність діяння та протиправність, адже кримінальні правопорушення посягають на найважливіші суспільні інтереси (життя, приватну власність, громадську безпеку, здоров'я, громадський порядок, моральність тощо). Відповідно й покарання в даному випадку повинно бути набагато серйозніше, ніж за інші правопорушення. Зокрема, Кримінальний кодекс України застосовує такі покарання, як арешт, обмеження волі, позбавлення волі на певний строк, довічне позбавлення волі. Крім того, інші правопорушення розташовані в різних нормативно-правових актах, а кримінальний закон поширює свою дію лише на такий вид небезпечних діянь як кримінальне правопорушення. У частині 2 ст. 8 Кримінального процесуального кодексу України зазначено, що «принцип верховенства права у кримінальному провадженні застосовується з урахуванням практики Європейського суду з прав людини» [2]. Існують випадки, коли кримінальна практика України відрізняється від практики ЄСПЛ, де по-іншому розуміють поняття кримінального правопорушення. Причиною цього є невідповідність адміністративного та кримінального законодавства положенням Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [3; 4].

Законодавство України (ст. 63 Кримінального кодексу України [1], ст. 32 Кодексу України про адміністративні правопорушення [5], ст. 461,

462 Митного кодексу України [6]) повною мірою не відповідає практиці Європейського Суду з прав людини щодо розгляду справ та покарання за кримінальні правопорушення. Прикладом такого є справи ЄСПЛ «Гурепка проти України» [7], «Надточій проти України» [8]. Тобто для ЄСПЛ не важливим стає те, за яким кодексом має притягнутися до відповідальності особа, що вчинила правопорушення: Кримінальний кодекс України, Кодекс України про адміністративні правопорушення, Митний кодекс України, а головне – тяжкість покарання (санкції). Спираючись на рішення ЄСПЛ, можемо говорити про такі висновки щодо зміни в нашому законодавстві. Насамперед, зміна санкцій щодо покарання за кримінальні правопорушення. Ст. 63 Кримінального кодексу України «Позбавлення волі на певний строк» говорить нам про позбавлення волі на строк від одного до п'ятнадцяти років, в той час, коли Європейський Суд з прав людини вважає позбавленням волі призначене покарання добунами, та навіть годинами. Але беремо до уваги те, що все таки він визнає важливість обмеження або позбавлення волі для покарання за злочин. Тому пропозиція щодо розгляду удосконалення цієї статті знаходить свій зміст у зміні санкцій на підставі рішень ЄСПЛ не від 1 року, а від 1 дня.

Прикладом є вже вище згадана справа «Гурепка проти України», в якій чітко виражена різниця поглядів законодавства України і Європейського Суду з прав людини на розмежування між адміністративним та кримінальним правопорушенням. Беремо до уваги ст. 32 Кодексу України про адміністративні правопорушення «Адміністративний арешт», що інформує про строки арешту до 15 діб [5]. ЄСПЛ, в свою чергу, визнає необхідність застосування у такому випадку не адміністративного, а кримінального провадження відповідно до КПК України, але з меншими строками відбування покарання. Тому доречною є зміна санкції в ст. 32 КУпАП - з 15 діб до 3 годин адміністративного арешту, на підставі поглядів ЄСПЛ.

Іншою є також думка ЄСПЛ на Митний кодекс України. На відміну від нашого Уряду, Європейський Суд з прав людини вважає його аналогічним за характером з Кодексом України про адміністративні правопорушення. А саме в порівнянні адміністративних правопорушень і адміністративної відповідальності (розділ II КУпАП) з розділом VIII Митного кодексу України «Порушення митних правил та відповідальність за них». Найбільш суворі з правопорушень, як показує практика ЄСПЛ у справі «Надточій проти України» [8], можна ототожнювати з кримінальними правопорушеннями. А тому, відповідно для їх розгляду варто застосовувати Кримінальний процесуальний кодекс України. Виходячи з нормативно-правового акту, можна стверджувати про доцільне зменшення санкцій покарання в ст. 461 «Види адміністративних стягнень за порушення митних правил» та ст. 462 «Основні та додаткові адміністративні стягнення» Митного кодексу України. Адже в справі ЄСПЛ, зазначені правопорушення мають кримінальний характер і тому тягнуть за собою кримінальне обвинувачення. Тож європейська практика поняття кримінального правопорушення визначає насамперед через суворість покарання, а не назву нормативного акту, де визначено поняття кримінального правопорушення.

Таким чином, можемо говорити, що законодавство України (ст. 63 Кримінального кодексу України, ст. 32 Кодексу України про адміністратив-

ні правопорушення, ст. 461, 462 Митного кодексу України) частково не відповідає практиці Європейського Суду з прав людини щодо розгляду справ та покарання за кримінальні правопорушення та санкціям за інші правопорушення.

Із урахуванням практики ЄСПЛ, пропоную встановити такі строки щодо відповідальності: 1) у ст. 63 Кримінального кодексу України «Позбавлення волі на певний строк» - мінімальний строк від одного дня (а не одного року, як зараз); 2) у ст. 32 Кодексу України про адміністративні правопорушення «Адміністративний арешт» - максимальний строк до 3 годин адміністративного арешту (а не до 15 діб, як зараз).

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України від 05 квітня 2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2341-14>.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI. *Відом. Верхов. Ради України*. 2013. № 9-13. Ст. 88.
3. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23 лютого 2006 р. № 3477-IV. *Відом. Верхов. Ради України*. 2006. № 30. Ст. 260.
4. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (Рим, 4 листопада 1950 р.). URL: <http://www.echr.europa.org/doc/2440800/2440800-001.htm>.
5. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07 грудня 1984 р. № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/80731-10>.
6. Митний кодекс України від 13 березня 2012 р. № 4495-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/4495-17>.
7. Справа ЄСПЛ «Гурепка проти України» від 06 вересня 2005 р. (Заява № 61406/00). URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/980_437
8. Справа ЄСПЛ «Надточій проти України» від 15 травня 2008 р. (заява № 7460/03). URL: http://court.gov.ua/userfiles/file/court_gov_ua_sud5010/Konvenciya_z_prav/st_6/Nadtochiy.pdf